

Rozdział VI. Skutki niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania do wniesienia wkładów niepieniężnych

J. Janeta

§ 1. Skutki niewniesienia wkładów do kapitałowych spółek w organizacji

Zarówno w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jak również spółki akcyjnej stadium organizacyjne służy dokonaniu czynności o charakterze faktycznym i prawnym mających na celu powstanie i rozpoczęcie działalności spółki. Jedną z niezbędnych czynności założycielskich jest pokrycie kapitału zakładowego, co dokonuje się przez wniesienie wkładów przez wspólników lub akcjonariuszy. W przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na etapie spółki w organizacji konieczne jest zgromadzenie całego kapitału zakładowego (każdy wspólnik musi wnieść pełny wkład tak pieniężny, jak i niepieniężny – art. 163 pkt 2 KSH). W przypadku spółki akcyjnej zasada pełnego pokrycia kapitału zakładowego ustępuje zasadzie sukcesywności wnoszenia wkładów, co powoduje, że wkłady mogą być wnoszone na etapie spółki w organizacji jak również po jej wpisie do rejestru (art. 309 § 3 i 4 KSH). Nie oznacza to jednak, że żaden wkład na tym etapie nie musi zostać wniesiony do spółki.

Ten stan rzeczy powoduje, że już na etapie spółki w organizacji mogą zaistnieć przypadki niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązku wniesienia wkładu przez wspólnika. Jeśli więc wspólnik lub akcjonariusz nie wnoszą wkładu spółce służy wierzytelność o spełnienie świadczenia przez wspólnika lub akcjonariusza i może ona domagać się jego spełnienia w naturze. Może to być jednak istotnie utrudnione, szczególnie w aspekcie możliwości skorzystania z przymusu państwowego ze względu na stosunkowo krótki czas, jaki

ustawodawca przewidział dla zgłoszenia przez spółkę w organizacji wniosku o wpis do rejestru. Niewątpliwie w przypadku nienależytego wykonania obowiązku wniesienia wkładu niepieniężnego spółka mogłaby skorzystać na podstawie art. 11 § 2 KSH z uprawnień służących spółce właściwej na wypadek niewniesienia lub nienależytego wniesienia wkładu, o ile przepisy szczególne regulowałyby tę kwestię, a także mogłaby skorzystać z zasad ogólnych przewidzianych w KC (art. 471 KC)¹.

Istotniejsze jest jednak zastrzeżenie, że z uwagi na ograniczenia temporalne w zakresie długości trwania spółki w organizacji oraz przy jednoczesnym powiązaniu konieczności dokonania czynności założycielskich w przewidzianym ustawowo czasie, naruszenie obowiązku wspólnika do wniesienia wkładu może skutkować niepowstaniem spółki (art. 169 i 325 KSH). W przypadku zaistnienia przedmiotowej sytuacji z oczywistych względów nie będzie potrzeby ani też możliwości rozstrzygnięcia odpowiedzialności wspólnika za niewykonanie obowiązku wniesienia wkładu jednak nie można wykluczyć, że będzie on ponosił odpowiedzialność w stosunku do pozostałych wspólników lub akcjonariuszy z tego tytułu. Zgodzić należy się, że podstawa jego odpowiedzialności może mieć charakter deliktowy². Wątpliwość należy natomiast wyrazić co do możliwości poszukiwania odpowiedzialności kontraktowej wspólnika za niedojście spółki do skutku w wyniku niewniesienia wkładu niepieniężnego wyłącznie w oparciu o umowę spółki. Tym samym, o ile w umowie albo statucie spółki nie przewidziano zasad odpowiedzialności wspólnika lub też wspólnicy bądź akcjonariusze nie zawarli odrębnej umowy odpowiedzialność kontraktową należałoby – jak się wydaje – wykluczyć.

---

¹ A. Szumański, w: W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, *Prawo Spółek*, Warszawa 2016, s. 562–565.

² Por. E. Zielińska, w: W. Popiołek (red.), *Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych*, s. 375 i przywołana tam literatura.

§ 2. Skutki niewniesienia lub nienależytego wniesienia wkładów do spółki kapitałowej po rejestracji

I. Skutki niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązku wniesienia wkładu w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością

W spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z uwagi na przyjętą przez ustawodawcę zasadę jednoczesności wnoszenia wkładów przejawiającą się obowiązkiem wspólnika wniesienia wkładu w całości przed zarejestrowaniem spółki przed rejestracją (art. 163 pkt 2 KSH) będącą warunkiem możliwości jej powstania problem niewykonania lub nienależytego wykonania przez wspólnika wkładu niepieniężnego teoretycznie nie powinien wystąpić. Nie można jednak wykluczyć sytuacji, że dojdzie do powstania spółki właściwej pomimo niewykonania przez wspólnika obowiązku wniesienia wkładu do spółki jeszcze na etapie spółki w organizacji. Zdarzenie takie wymagałoby jednak złożenia przez członków zarządu niezgodnego z rzeczywistym stanem rzeczy oświadczenia o wniesieniu wkładów na pokrycie całego kapitału zakładowego (art. 167 § 1 pkt 2 KSH). Niezależnie od odpowiedzialności ponoszonej w takiej sytuacji przez członków zarządu (art. 291 KSH) rejestracja spółki i złożone przez członków zarządu oświadczenia nie wpływają na istnienie po stronie wspólnika obowiązku wniesienia wkładu zgodnie z postanowieniami umowy. Tym samym, spółce będzie służyła wierzycelność o wniesienia przez wspólnika wkładu, a jego odpowiedzialność za niewykonanie lub nienależyte wykonanie tego obowiązku podlega, co do zasady, ogólnemu reżimowi odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy wynikającemu z odpowiedniego stosowania, przez odesłanie z art. 2 KSH, przepisów art. 471 i n. KC³. Przepisy KC stosowane są odpowiednio co powoduje, że nie będzie możliwe sięgnięcie przy odpowiedzialności wspólnika za niewniesienie lub nienależyte wniesienie wkładu niepieniężnego wszystkich regulacji dotyczących odpowiedzialności z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania.

---

³ Wyr. SN z 14.11.2013 r., II CSK 126/13, Legalis.

II. Skutki niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązku wniesienia wkładu w spółce akcyjnej

Odmienne od sytuacji wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością kształtować się będzie problematyka skutków niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązku wniesienia wkładu niepieniężnego w spółce akcyjnej. Odmienność ta znajduje swoje źródło we wzmiankowanej już zasadzie sukcesywności wnoszenia wkładów na pokrycie kapitału zakładowego – obejmowanych akcji (art. 309 § 3 i 4 KSH). W spółce akcyjnej obowiązek wniesienia wkładów przed rejestracją spółki jest ograniczony i szczególnie w sytuacji, gdy na pokrycie kapitału zakładowego wnoszone są wkłady wyłącznie niepieniężne lub wkłady mają charakter mieszany na etapie spółki w organizacji niektórzy z akcjonariuszy mogą nie być zobowiązani do wniesienia wkładu. Z tego względu w spółce akcyjnej pojawi się, niewystępująca – co do zasady⁴ – na gruncie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, problematyka skutków i odpowiedzialności wspólnika (akcjonariusza) za niewykonanie lub nienależyte wykonanie obowiązku wniesienia wkładu do spółki właściwej tj. po rejestracji⁵.

Zaznaczyć należy jednak, że również w spółce akcyjnej możliwe jest wystąpienie sytuacji, gdy pomimo obowiązku przynajmniej częściowego pokrycia obejmowanych przez akcjonariuszy spółki akcji – kapitału zakładowego obowiązek ten nie zostanie i akcjonariusz (akcjonariusze) nie wniosą wkładów, a pomimo to zarząd złoży oświadczenia poświadczające wniesienie wkładów na poziomie umożliwiającym rejestrację spółki. W takiej sytuacji skutki dla akcjonariusza będą kształtowały się tak jak dla wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i będzie on zobowiązany do wniesienia wkładu do spółki⁶.

---

⁴ Zob. Skutki niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązku wniesienia wkładu w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, s. 215.

⁵ Poniższe rozważania koncentrują się na problematyce związanej ze skutkami nienależytego wniesienia wkładu na pokrycie obejmowanych akcji na etapie tworzenia spółki jednak należy uwzględnić, że problem niewniesienia lub nienależytego wniesienia wkładu może dotyczyć procesu podwyższenia kapitału zakładowego, o ile nie następuje ono ze środków spółki. W toku rozważań nie wyodrębniono problematyki wkładów w aspekcie podwyższenia kapitału zakładowego czyniąc jedynie uwagi w tekście wówczas, gdy problematyka noszenia wkładów wykazuje odmienności na etapie podwyższanie kapitału zakładowego.

⁶ Zob. Skutki niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązku wniesienia wkładu w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, s. 215.

Przyjęta na gruncie spółki akcyjnej regulacja dotycząca skutków niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązku wniesienia wkładów niepieniężnych nie jest precyzyjna i wywołuje liczne wątpliwości doktrynalne. Przyczyny tego stanu rzeczy należy upatrywać w metodzie regulacji, jaką posłużył się ustawodawca, który uregulował wprost skutki niewykonania lub nienależytego wykonania wkładu pieniężnego (art. 330 § 5, art. 331 KSH), a skutki niewykonania lub nienależytego wykonania wkładów niepieniężnych oparł na odpowiednio stosowanych rozwiązaniach przewidzianych dla wkładów pieniężnych (art. 309 § 5 KSH). Ten stan rzeczy powoduje, że pomimo, iż niniejsze opracowanie dotyczy wkładów niepieniężnych istnieje konieczność przynajmniej syntetycznego nakreślenia skutków niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązku wniesienia wkładów pieniężnych do spółki akcyjnej⁷.

Przewidywane przepisami KSH zasady wnoszenia wkładów na kapitał zakładowy przewidują, że akcje obejmowane za wkłady pieniężne powinny zostać opłacone przed rejestracją spółki co najmniej w jednej czwartej ich wysokości nominalnej (art. 309 § 3 KSH). Pozostała część wkładu pieniężnego na pokrycie akcji może zostać opłacona po zarejestrowaniu spółki w wysokościach i terminach wynikających ze statutu lub uchwały walnego zgromadzenia spółki (art. 330 § 1 KSH)⁸. Na wypadek sytuacji, gdy akcjonariusz po rejestracji spółki nie będzie dokonywał wpłat na akcje w przewidzianych terminach lub będzie dokonywał wpłat w niepełnej wysokości przepisy Kodeksu spółek handlowych przewidują dla spółki możliwość domagania się od akcjonariusza zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie lub odszkodowania (art. 330 § 5 KSH), a także możliwość pozbawienia akcjonariusza służących mu praw udziałowych przez unieważnienie dokumentów akcji (art. 331 § 1 KSH). Odnosząc się do pierwszych dwóch uprawnień służących spółce na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązku wniesienia wkładu nie budzi w piśmiennictwie wątpliwości, że w stosunku do akcjonariusza, który nie opłacił akcji w terminie (art. 330 § 1 KSH) bądź też akcjonariusza, który dokonał wpłaty jednak w wysokości niższej od umówionej, spółka może domagać się zapłaty odsetek za opóźnienie lub zapłaty odszkodowania⁹. Powyższe prowadzi

---

⁷ Uwagi dotyczące wnoszenia wkładów na pokrycie akcji – kapitału zakładowego można bez poważniejszych modyfikacji odnieść do obowiązków akcjonariusza spółki komandytowo-akcyjnej.

⁸ Walne zgromadzenie może także upoważnić zarząd do określenia terminów wpłat na akcje.

⁹ Wskazać należy, iż art. 330 § 5 KSH wymienia jedynie sytuację nieterminowego opłacenia akcji, jednak zgodnie z niekwestionowanym w piśmiennictwie zapatrywaniem dyspozycja normy

do wniosku, że w oparciu o dyspozycję normy art. 330 § 5 KSH uchybienie obowiązkowi terminowego i pełnego opłacenia spółce służy skutecznie roszczenie o zapłatę odsetek ustawowych za opóźnienie, a w przypadku popadnięcia współnika w zwłokę może ona domagać się także odszkodowania na zasadach ogólnych¹⁰. Podkreślić należy, co nie jest przedmiotem wątpliwości doktrynalnych, że roszczenie spółki „(...) w przypadku odsetek jest niezależne od winy akcjonariusza, czy zaistnienia szkody. W przypadku żądania odszkodowania warunkiem jest powstanie szkody”¹¹. Powyższe uzupełnić należy o wskazanie, że art. 330 § 5 KSH, z którego wynikają roszczenia spółki na wypadek uchybień akcjonariusza w zakresie opłacenia akcji ma charakter dyspozytywny. Powoduje to dopuszczalność modyfikowania i kształtowania poprzez postanowienia statutu skutków i roszczeń spółki na wypadek uchybień akcjonariusza, odmiennie od przewidywanych rozwiązań normatywnych. Warto zauważyć, że margines swobody w zakresie statutowego kształtowania skutków nieopłacenia lub nienależytego opłacenia akcji nie jest w piśmiennictwie postrzegany jednolicie. Część autorów opowiada się za wąskim ujmowaniem uprawnienia do kształtowania sytuacji prawnej spółki na wypadek naruszenia obowiązku opłacenia akcji i przyjmuje, że brzmienie art. 330 § 5 KSH pozwala wyłącznie na zastrzeżenie w statucie odsetek innych niż ustawowe, w tym odsetek wyższych nie daje jednak uprawnienia do statutowego modyfikowania zasad odpowiedzialności za szkodę wywołaną nienależytym opłaceniem akcji¹². W piśmiennictwie znaleźć można również odmienne stanowisko, zgodnie z którym art. 330 § 5 KSH stwarza możliwość nie tylko umownego zastrzeżenia odsetek wyższych od przewidywanych ustawą, ale także możliwe jest zastrzeżenie w statucie odszkodowania umownego (kary umownej)¹³. Jak wskazują zwolennicy przedmiotowego poglądu spółka w umowie z akcjonariuszem może „(...) na podstawie art. 353¹ KC w zw. z art. 2 KSH zastrzec odszkodowanie umowne, czyli zryczałtowane odszkodowanie za nienależyte niewykonanie zobowiązania pieniężnego (...), oraz (...) może dochodzić odszkodowania uzupeł-

---

art. 330 § 5 KSH obejmuje również sytuację opłacenia akcji w niepełnej wysokości. Podobnie m.in. A. Szumański, w: W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, *Prawo spółek*, s. 563.

¹⁰ Tak m.in. J. Frąckowiak, w: J. Frąckowiak, A. Kidyba, W. Popiołek, W. Pyziół, A. Witosz (red.), *Kodeks spółek handlowych*, s. 655.

¹¹ A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych*, t. II, 2015, s. 191.

¹² Tak m.in. J. Frąckowiak, w: K. Kruczałak (red.), *Kodeks spółek handlowych*, s. 532; *tenże*, w: J. Frąckowiak, A. Kidyba, W. Popiołek, W. Pyziół, A. Witosz (red.) *Kodeks spółek handlowych*, s. 655.

¹³ Tak m.in. A. Szumański, w: W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, *Prawo spółek*, s. 564.

niającego na zasadach ogólnych (art. 471 KC), chyba że w czynności prawnej ustanawiającej odszkodowanie umowne zastrzeże się wyłączny charakter tego ostatniego odszkodowania¹⁴. Nie wdając się w szczegółową analizę powyższych zapatrywań zgodzić należy się z poglądem dopuszczającym możliwość zastrzeżenia na rzecz spółki odsetek umownych na wypadek nienależytego opłacenia akcji, z tym jednak zastrzeżeniem, że ich wysokość nie może przekraczać maksymalnej wysokości odsetek za opóźnienie, które zgodnie z treścią art. 481 § 2¹ KC nie mogą w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie¹⁵. Z dużą ostrożnością należy podejść do drugiego z przytoczonych zapatrywań i wykluczyć możliwość zastrzeżenia na wypadek niewykonania przez akcjonariusza obowiązku opłacenia akcji domagania się odszkodowania umownego – kary umownej w oparciu o art. 330 § 5 KSH *in fine*. Takiej możliwości przeczy w pierwszej kolejności charakter zobowiązania akcjonariusza, które jest zobowiązaniem pieniężnym. Stąd też, jak należy przyjąć, przez odwołanie do treści charakteru regulacji KC nie jest możliwe zastrzeżenie kary umownej na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania pieniężnego¹⁶. Nie powinno więc budzić wątpliwości w odniesieniu do uprawnień spółki z tytułu nienależytego opłacenia akcji, że „(...) kategoryczne brzmienie art. 483 § 1 KC prowadzi do wniosku, że przepis ten w tym zakresie ma charakter normy *iuris cogentis*, co oznacza niedopuszczalność zastrzeżenia kary umownej co do zobowiązania pieniężnego”¹⁷. Uzupełniając powyższe spostrzeżenia podnieść należy, że dopuszczalnym jest ograniczanie lub wyłączenie roszczeń przysługujących spółce względem akcjonariusza z tytułu nieterminowego lub niepełnego wniesienia wkładu pieniężnego na pokrycie obejmowanych akcji. Dopuszczalne byłoby więc wyłączenie obowiązku zapłaty odsetek lub ustalenie ich wysokości na poziomie niższym niż odsetki ustawowe, jak również statutowe wyłączenie obowiązku zapłaty odszkodowania. W takiej sytuacji umowne ograniczenie po-

---

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Zaznaczyć trzeba, że zgodnie ze zmianą jaka dokonała się 1.1.2016 r. wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie zgodnie z dyspozycją art. 481 § 2 KC stanowi suma równowartości stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego oraz 5,5 punktów procentowych.

¹⁶ Uchw. SN z 26.9.1969 r., III CZP 8/69, OSNCP 1970, Nr 6, poz. 97; uchw. SN z 15.5.1976 r., III CZP 2/76 OSNCP 1977, Nr 4, poz. 66; W. Popiołek, w: K. Pietrzykowski (red.), Kodeks cywilny, t. I, 2002, s. 1149; a także Z. Gawlik, w: A. Kidyba (red.), Kodeks cywilny, t. I, LEX/el. 2012, kom. do art. 484 KC.

¹⁷ M. Sychowicz, w: G. Bieniek (red.), Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania, t. I, Warszawa 2005, s. 584; tak samo Z. Gawlik w: A. Kidyba (red.), Kodeks cywilny, t. I, LEX/el. 2012, kom. do art. 484 KC.

zbawi spółkę możliwości dochodzenia sankcji ustawowych, z tym jednak zastrzeżeniem, że nie można wyłączyć odpowiedzialności współnika za szkodę wyrządzoną z winy umyślnej – tym samym dolną granicę ograniczenia odpowiedzialności wyznaczał będzie art. 473 § 2 KC w zw. z art. 2 KSH¹⁸. Nieopłacone akcje obok przewidzianych w art. 330 § 5 KSH roszczeń spółki może skutkować poniesieniem przez akcjonariusza odpowiedzialności organizacyjnej. Zgodnie z art. 331 KSH w przypadku, gdy współnik w terminie miesiąca po upływie terminu płatności nie uiszcza zaległej wpłaty, odsetek, odszkodowania lub innych płatności przewidzianych przez statut może zostać pozbawiony swoich praw udziałowych przez unieważnienie dokumentów akcji. Sankcja przewidziana przez art. 331 KSH ma charakter autonomiczny względem zastrzeżonych na rzecz spółki roszczeń wynikających z art. 330 § 5 KSH¹⁹.

Przechodząc do analizy skutków naruszenia przez akcjonariusza obowiązku wniesienia wkładu niepieniężnego wskazać należy, że w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania przez akcjonariusza obowiązku wniesienia wkładu niepieniężnego na pokrycie objętych akcji spółce służy w pierwszej kolejności wykonanie obowiązku przez akcjonariusza w naturze²⁰. Spółka powinna więc w pierwszej kolejności dochodzić od akcjonariusza wykonania obowiązku porycia obejmowanych akcji przez spełnienie świadczenia w sposób odpowiadający treści jego zobowiązania. Odpowiedzialność akcjonariusza za niewykonanie ciężącego na im obowiązku podlega, co do zasady, ogólnemu reżimowi odpowiedzialności wynikającemu z odpowiedniego stosowania, przez odesłanie z art. 2 KSH, przepisów art. 471 i n. KC. Przepisy KC stosowane są odpowiednio co powoduje, że nie będzie możliwe sięgnięcie przy odpowiedzialności akcjonariusza za niewniesienie lub nienależyte wniesienie wkładu niepieniężnego wszystkich regulacji dotyczących odpowiedzialności z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. Uwaga ta dotyczy w szczególności następczej niemożności świadczenia (art. 475 § 1 KC) wydania surogatów, o ile byłyby to surogaty niepieniężne (art. 475 § 2 KC), czy też zwolnienia od odpowiedzialności akcjonariusza znajdującego się w zwłoce z wykonaniem obowiązku wniesienia wkładu niepieniężnego przez wykazanie, że utrata lub uszkodzenie przedmiotu wkładu nastąpiłaby również wówczas, gdyby świadczenie zostało spełnione w czasie właściwym (art. 478 KC). Zaist-

---

¹⁸ J. Janeta, w: A. Kidyba (red.), *Spółka komandytowo-akcyjna*, Warszawa 2013, s. 513–514.

¹⁹ J. Frąckowiak, w: J. Frąckowiak, A. Kidyba, W. Popiołek, W. Pyziół, A. Witosz (red.), *Kodeks spółek handlowych*, s. 656.

²⁰ E. Zielińska, w: W. Popiołek (red.), *Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych*, s. 376.

nienie następczej niemożności świadczenia nie prowadzi więc do wygaśnięcia obowiązku akcjonariusza wniesienia wkładu, co byłoby oczywiście sprzeczne z obowiązkiem pełnego pokrycia kapitału zakładowego, a jedynie przekształcenia dotychczasowego świadczenia niepieniężnego w świadczenie pieniężne. Tożsamy wniosek można wyprowadzić w odniesieniu do sytuacji utraty lub uszkodzenia przedmiotu wkładu akcjonariusza pozostającego w zwłoce, również gdyby wykazał on, że utrata lub uszkodzenie przedmiotu wkładu nastąpiłaby również wówczas, gdyby świadczenie zostało spełnione w czasie właściwym. Należy przyjąć także niedopuszczalność stosowania art. 475 § 2 KC w takim zakresie, w jakim akcjonariusz mógł zwolnić się z obowiązku wniesienia umówionego wkładu poprzez wydanie spółce surogatów, jeśli te miałyby charakter niepieniężny²¹.

Szczegółnego rozważania wymagają natomiast skutki niewniesienia lub nienależytego wniesienia wkładów na pokrycie obejmowanych akcji w aspekcie odesłania zawartego w treści art. 309 § 5 KSH. Przepis ten przewiduje, że do wkładów niepieniężnych odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy dotyczące wpłat na akcje (art. 330 oraz 331 KSH). Stosowanie przepisów o wpłatach na akcje do skutków niewniesienia lub nienależytego wniesienia wkładów niepieniężnych wymaga odrębnego omówienia roszczeń spółki przewidywanych w art. 330 § 5 oraz art. 331 KSH.

Odesłanie zawarte w art. 309 § 5 KSH przewiduje odpowiednie stosowanie dyspozycji art. 330 § 5 KSH w przypadku niewniesienia przez akcjonariusza wkładu niepieniężnego w terminie wskazanym w treści statutu. W przypadku wkładów pieniężnych ustawodawca przewiduje, co wzmiankowano powyżej, że spółka może domagać się zapłaty odsetek lub naprawienie szkody jaką doznała z tego tytułu. Z oczywistych względów roszczenia służące spółce w przypadku nieterminowego wniesienia wkładu niepieniężnego nie obejmują uprawnienia do domagania się zapłaty odsetek. Niepieniężny charakter zobowiązania akcjonariusza wyklucza możliwość stosowania i wymaga modyfikacji dyspozycji art. 330 § 5 KSH w odniesieniu do nieterminowego wniesienia aportu. Prowadzi to do wniosku, że na wypadek uchybienia przez akcjonariusza terminowi wniesienia, spółce służy wyłącznie roszczenie do naprawienia szkody doznanej z tego tytułu. Roszczenie o naprawienie szkody zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 330 § 5 KSH służy spółce *ex lege* i jest ono niezależne od jego wyraźnego przewidywania przez statut. Dopuszczalne jest jednak modyfikowanie zakresu odpowiedzialności akcjonariusza przez stosowne

---

²¹ Tak trafnie *ibidem*, s. 377.

postanowienia statutu. Jak podkreśla się w piśmiennictwie, dopuszczalne będzie określenie w statucie skutków nieterminowego wniesienia aportu przez akcjonariusza zarówno łagodniejszych, jak i surowszych w stosunku do regulacji kodeksowej. Nie istnieją też jak się wydaje argumenty wykluczające możliwość wyłączenia w statucie odpowiedzialności akcjonariusza za nieterminowe wniesienie aportu. Powyższa konstatacja nie sprzeciwia się treści art. 344 KSH, w którym przewidziano, że akcjonariusz i jego poprzednik prawny nie mogą być zwolnieni z obowiązku spełnienia świadczeń określonych w art. 330 § 5 KSH, jednak dotyczy to spółek, których statut zwolnienia od odpowiedzialności na wypadek nieterminowego spełnienia obowiązku przez akcjonariusza nie wyłącza. W takiej sytuacji niedopuszczalne byłoby zwolnienie akcjonariusza przez zarząd czy walne zgromadzenie akcjonariuszy²². Warto jednak zauważyć, że o ile stanowczo należało sprzeciwić się możliwości statutowego zastrzeżenia obowiązku zapłaty kary umownej na wypadek nieterminowego wniesienia wkładu pieniężnego, o tyle w przypadku aportów charakter świadczenia akcjonariusza możliwości takiej nie wyklucza. Z tego względu naprawienie szkody, jaką doznała spółka w związku z niespełnieniem przez akcjonariusza obowiązku wniesienia wkładu w terminie może nastąpić przez zapłatę kary umownej²³.

W odniesieniu do wkładów niepieniężnych zastosowanie znajdzie również przepis art. 331 § 1 KSH, tym samym w przypadku nienależytego wniesienia wkładu niepieniężnego możliwe będzie pozbawienie współnika jego praw udziałowych przez unieważnienie dokumentów akcji lub świadectw udziałowych. Uwaga ta wymaga szerszego omówienia z uwagi na wątpliwości sygnalizowane w piśmiennictwie. W pierwszej kolejności podnieść należy, że dopuszczalność zastosowania sankcji unieważnienia akcji z powodu niewniesienia aportu nie jest postrzegana jednolicie. Dominujący pogląd zakłada możliwość unieważnienia akcji aportowych co znajduje swoje oparcie w fakcie odpowiedniego odesłania jakie ustawodawca zawarł w treści art. 309 § 5 KSH²⁴. Zwolennicy tego zapatrywania wskazują, że jednym z głównych założeń wpro-

---

²² Tak E. Zielińska, w: W. Popiołek (red.), *Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych*, s. 381.

²³ J. Frąckowiak, w: K. Kruczalak (red.), *Kodeks spółek handlowych*, s. 532; *tenże*, w: J. Frąckowiak, A. Kidyba, W. Popiołek, W. Pyziół, A. Witosz (red.), *Kodeks spółek handlowych*, s. 655; J. Janeta, w: A. Kidyba (red.), *Spółka komandytowo-akcyjna*, s. 513–515; E. Zielińska, w: W. Popiołek (red.), *Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych*, s. 381 a także A. Opalski, w: A. Opalski (red.), *Kodeks spółek handlowych*, t. IIIA, 2016, s. 721.

²⁴ Odmienne T. Siemiątkowski, w: S. Soltysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17A, 2010, s. 586.

wadzenia odpowiedniego stosowania do wkładów niepieniężnych przepisów o wpłatach na akcje było uniknięcie wątpliwości jakie wywoływała w tym zakresie regulacja KH, która analogicznego odwołania nie przewidywała. Nie można też odmówić zasadności dalszym z podnoszonych argumentów, jak realizacja zasady realnego pokrycia kapitału, czy ułatwienia jakie unieważnienie akcji niesie dla spółki w stosunku do dochodzenia odpowiedzialności akcjonariusza na zasadach ogólnych w szczególności zaistnienia stanu następczej niemożności świadczenia²⁵. W konsekwencji w przypadku niedokonania przez akcjonariusza w całości lub w części wniesienia wkładu na pokrycie obejmowanych akcji spółka może unieważnić akcję. Istotne znaczenie dla oceny prawidłowości wykonania obowiązku przez akcjonariusza ma określenie terminu, w którym akcjonariusz powinien wnieść wkład (wymagalność świadczenia akcjonariusza). Kwestia ta nie jest jednolicie postrzegana w piśmiennictwie. W opinii niektórych autorów dla oceny należytego wykonania obowiązku przez akcjonariusza w zakresie wniesienia wkładu niepieniężnego decydujące znaczenie posiada termin wniesienia wkładu wynikający z umowy założycielskiej statutu – oświadczenia o objęciu akcji (art. 313 § 2 KSH). Odmiennie więc niż ma to miejsce w przypadku nieterminowego opłacenia akcji termin wniesienia wkładu niepieniężnego nie może być określony w uchwale walnego zgromadzenia lub w uchwale upoważnionego do tego zarządu (art. 330 § 1 KSH)²⁶. Przyjęcie takiego rozwiązania ma zapobiegać powstrzymywaniu się akcjonariuszy, którzy zobowiązali się wnieść wkład w oznaczonym terminie, przed jego wnoszeniem przed wezwaniem oraz możliwym manipulacjom ze strony zarządu co do oznaczania terminu wnoszenia wkładu. Przeciwnie stanowisko reprezentują autorzy przyjmujący, że w odniesieniu do terminu wymagalności wierzytelności o wniesienie wkładu niepieniężnego znajdują odpowiednie zastosowanie przepisy art. 330 § 1 KSH i termin przeniesienia aportów na spółkę może wynikać ze statutu, aktu objęcia akcji, ale także uchwały

---

²⁵ Zgodzić należy się z zapatrywaniem wyrażonym przez *E. Zielińską*, że: „(...) w okolicznościach, gdy dochodzenie wykonania zobowiązania do wniesienia wkładu jest możliwe (...) i jednocześnie jest racjonalne z punktu widzenia gospodarczego i ekonomicznego, spółka powinna w pierwszej kolejności decydować o takim sposobie doprowadzenia do pokrycia kapitału zakładowego”; *E. Zielińska*, w: *W. Popiołek* (red.), *Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych*, s. 379.

²⁶ Tak. *S. Sołtysiński*, w: *S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja*, *Kodeks spółek handlowych*, t. III, s. 330; *A. Opalski*, w: *S. Sołtysiński* (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17B, 2010, s. 133; *E. Zielińska*, w: *W. Popiołek* (red.), *Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych*, s. 379–380.

walnego zgromadzenia lub uchwały zarządu²⁷. Jak się wydaje argumenty przytoczone na uzasadnienie pierwszego z przywołanych stanowisk nie są dostatecznie silne. Uznać należy, więc że jeśli ze statutu nie wynika termin do ich wniesienia np. statut wskazuje, że termin ten określi uchwała walnego zgromadzenia lub upoważnionego przez walne zgromadzenie zarządu, wówczas zostanie on określony w uchwale właściwego organu. Wezwanie do wnoszenia wkładów niepieniężnych ogłasza zarząd przynajmniej dwukrotnie, przy czym pierwsze ogłoszenie powinno być dokonane na miesiąc, a drugie nie później niż na dwa tygodnie przed terminem wpłaty (art. 330 § 2 i 3 KSH). Możliwe jest też zamiast dokonywania ogłoszeń wysłanie wezwania listami poleconymi z zachowaniem terminów przewidzianych dla publikacji ogłoszeń (art. 330 § 4 KSH). Zaznaczyć należy, że w ogłoszeniach lub wezwaniach wymaga się zastrzeżenia, że niewykonanie przez akcjonariusza obowiązku wniesienia wkładu w terminie miesiąca po upływie terminu może skutkować pozbawieniem praw udziałowych bez uprzedniego wezwania.

Unieważnienie akcji stanowi uprawnienie spółki, z którego może ona skorzystać, ale nie musi²⁸. Zgodzić należy się z twierdzeniem, że „(...) w okolicznościach, gdy dochodzenie wykonania zobowiązania do wniesienia wkładu jest możliwe (...) i jednocześnie jest racjonalne z punktu widzenia gospodarczego i ekonomicznego, spółka powinna w pierwszej kolejności decydować o takim sposobie doprowadzenia do pokrycia kapitału zakładowego”²⁹. Możliwość skorzystania przez spółkę z uprawnienia do unieważnienia akcji w wyniku braku wniesienia wkładu niepieniężnego uwarunkowana jest w pierwszej kolejności niewykonaniem w całości lub w części obowiązku przez akcjonariusza. Po drugie, spółka zobowiązana jest uprzedzić akcjonariusza, że niewykonanie obowiązku wniesienia wkładu w terminie miesiąca po upływie terminu może skutkować pozbawieniem praw udziałowych bez dalszego wezwania. Prawidłowe zawiadomienie warunkuje możliwość skutecznego unieważnienia akcji na wypadek niewniesienia aportu w terminie. Po trzecie, opóźnienie akcjonariusza musi trwać co najmniej miesiąc od daty, w której akcjonariusz miał wnieść aport. Spółka będzie mogła dokonać unieważnienia akcji nie wcześniej niż po upływie miesięcznego terminu od chwili wymagalności

---

²⁷ Tak m.in. J. Frąckowiak, w: J. Frąckowiak, A. Kidyba, W. Popiołek, W. Pyziół, A. Witosz (red.), Kodeks spółek handlowych, s. 654 i 659; tenże, w: K. Kruczałak (red.), Kodeks spółek handlowych, s. 532.

²⁸ Tak J. Frąckowiak, w: J. Frąckowiak, A. Kidyba, W. Popiołek, W. Pyziół, A. Witosz (red.), Kodeks spółek handlowych, s. 657.

²⁹ E. Zielińska, w: W. Popiołek (red.), Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych, s. 379.

wierzytelności o wniesienie aportu. Jeśli w tym czasie wkład zostanie wniesiony wówczas spółka może dochodzić wyłącznie uprawnień z tytułu opóźnienia. Po czwarte, spółka musi powiadomić akcjonariusza oraz jego prawnych poprzedników, którzy w ciągu ostatnich pięciu lat byli wpisani do księgi akcyjnej o unieważnieniu dokumentów akcji lub świadectw tymczasowych z powodu niedokonania wpłat w terminie. Unieważnienia akcji dokonuje zarząd, chociaż jak się wydaje nie ma jurydycznych przeciwwskazań, aby uprawnienie to przysługiwało walnemu zgromadzeniu. Zgodzić należy się jednak z głosami, że takie rozwiązanie z punktu widzenia chociażby szybkości realizacji całego procesu nie wydaje się uzasadnione i celowe. Unieważnienie akcji staje się skuteczne z chwilą zawiadomienia akcjonariusza (art. 331 § 2 KSH). Po przesłaniu zawiadomienia do akcjonariusza spółka dokonuje ogłoszenia numerów unieważnionych dokumentów akcji, a następnie dokonuje wydania nowych dokumentów akcji z zachowaniem dotychczasowej numeracji. W dalszej kolejności spółka dokonuje sprzedaży akcji za pośrednictwem notariusza, firmy inwestycyjnej lub banku (art. 331 § 3 KSH). Uzyskana ze sprzedaży suma, po pokryciu kosztów ogłoszeń i sprzedaży, a także odsetek, odszkodowania lub innych należności, jest zaliczana na zaległy aport z uwzględnieniem wartości wynikającej z oświadczenia o objęciu akcji (art. 313 § 2 KSH). Pozostałą kwotę zwraca się akcjonariuszowi, który opóźnił się ze spełnieniem świadczenia. Jeżeli uzyskana ze sprzedaży suma nie pokryje kosztów i należności, za niedobór odpowiadają solidarnie akcjonariusz i jego prawni poprzednicy. Uzupełniając powyższe wskazać należy, że roszczenia spółki do akcjonariusza i jego prawnych poprzedników przedawniają się z upływem trzech lat od dnia sprzedaży akcji.

Jako pośredni skutek niewniesienia w całości lub w części wkładu niepieniężnego do spółki akcyjnej uznać trzeba także występujące i związane z tym faktem ograniczenia swobody rozporządzania przez akcjonariusza akcją. Znać należy, że obok ograniczeń w zbywalności akcji powodowanych aktualnym stadium, w jakim znajduje się spółka (art. 16 KSH), ograniczeń zbywania akcji w podwyższonym kapitale zakładowym (art. 16 KSH), czy ograniczeniach mających swe źródło w statucie (art. 337 KSH) lub umowie (art. 338 § 1 i 2 KSH) ustawodawca w celu zabezpieczenia roszczeń spółki z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania przez akcjonariusza obowiązku pokrycia akcji aportowych ograniczył swobodę dysponowania nimi. Zgodnie z art. 336 § 1 KSH akcje obejmowane w zamian za wkłady niepieniężne powinny pozostać imiennymi do dnia zatwierdzenia przez najbliższe zwyczajne walne zgromadzenie sprawozdania finansowego za rok obrotowy, w którym nastąpiło pokrycie tych akcji i w ciągu tego okresu nie mogą być zbyte ani za-

stawione. Ponadto akcje te do czasu zatwierdzenia sprawozdania finansowego za rok obrotowy, w którym nastąpiło ich pełne pokrycie, powinny być zatrzymane w spółce na zabezpieczenie roszczeń o odszkodowanie z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązań do wniesienia wkładów niepieniężnych. Co istotne to fakt, że roszczeniom tym służy pierwszeństwo zaspokojenia przed innymi wierzytelnościami nieuprzywilejowanymi.

§ 3. Skutki wadliwości wkładu niepieniężnego wnoszonego na pokrycie kapitału

Odpowiedzialność z tytułu wady wkładu w spółkach kapitałowych art. 14 § 2 KSH została zaczerpnięta, na co wskazywali autorzy projektu KSH, z ustawodawstwa niemieckiego i była ona wzorowana na tzw. *Differenzhaftung*. Istota odpowiedzialności zgodnie z brzmieniem § 9 ustawy o spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w ustawodawstwie niemieckim polega na tym, że wspólnik zobowiązany będzie do zapłaty wyrażonej w pieniądzu różnicy pomiędzy wartością wkładu wniesionego do spółki na dzień wpisania spółki do rejestru a wartością nominalną, za którą wspólnik objął udziały.

Zgodnie z brzmieniem art. 14 § 2 KSH w przypadku gdy wspólnik albo akcjonariusz wniósł wkład niepieniężny mający wady, jest on zobowiązany do wyrównania spółce kapitałowej różnicy między wartością przyjętą w umowie albo statucie spółki a zbywczą wartością wkładu. Regulacja art. 14 § 2 KSH znajduje zastosowanie do tych przypadków nienależytego wykonania umowy przez wspólnika lub akcjonariusza, które będą polegały na wniesieniu do spółki na pokrycie obejmowanych udziałów lub akcji wkładów wadliwych. Wkład jest wadliwy, gdy jego przedmiot jest dotknięty wadą fizyczną lub prawną zmniejszającą wartość i użyteczność dla spółki w stosunku do wartości przedmiotu wkładu wskazanego w umowie lub akcie objęcia akcji³⁰. Zaznaczyć trzeba, że podstawowym celem rozwiązania przyjętego w KSH jest realizacja zasady realnego pokrycia kapitału zakładowego³¹. W konsekwencji istotą

---

³⁰ A. Szumański, w: S. Soltysieński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Kodeks spółek handlowych, t. I, 2012, s. 285.

³¹ Tak m.in. *ibidem*; J.P. Naworski, w: T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz (red.), Kodeks spółek handlowych, t. I, 2010, s. 149 i n.; E. Zielińska, w: W. Popiołek (red.), Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych, s. 436–439; M. Rodzynekiewicz, Kodeks spółek handlowych, 2014, s. 47; M. Tofel

omawianego przepisu jest nie tyle doprowadzenie wkładu wspólnika do jego zgodności z umową lub aktem objęcia akcji, co zapewnienie spółce uzyskania od wspólnika lub akcjonariusza świadczenia odpowiadającego wartością wartości objętych udziałów lub akcji. Wadliwość wkładu nie ma więc takiej samej doniosłości prawnej, jak wadliwość rzeczy będącej przedmiotem umowy sprzedaży chociaż, co do zasady pojęcie wady wkładu odpowiada pojęciu wady w rozumieniu przepisów o rękojmi umowy sprzedaży³². Stąd też na potrzeby odpowiedzialności z tytułu wad wkładu na kapitał zakładowy posłużyć można się pojęciem wady zawartym w przepisach KC³³. Wystąpienie wady nie będzie jednak zawsze wywoływało skutku w postaci zaktualizowania się odpowiedzialności wyrównawczej wspólnika. Nie będzie bowiem powodowało odpowiedzialności wspólnika zaistnienie wady niewpływającej na zmniejszenie wartości wkładu. Podobnie wiedza spółki o wadzie wkładu nie będzie automatycznie skutkowałą wyłączeniem odpowiedzialności wspólnika lub akcjonariusza. Z tego też względu odpowiedzialność wspólnika na gruncie art. 14 § 2 KSH należy wyraźnie odróżnić od odpowiedzialności związanej z wadliwą wyceną wkładu, która to odpowiedzialność nie powstaje po stronie wspólnika wnoszącego wkład, ale po stronie członków zarządu, założycieli spółki lub biegłego rewidenta, czy odpowiedzialności związanej z zawyżeniem wartości wkładu³⁴.

Odpowiedzialność wspólnika lub akcjonariusza z tytułu wad wkładu sprowadza się do powstania po jego stronie obowiązku do wyrównania spółce różnicy między wartością wkładu przyjętą w statucie spółki a zbywcą wartością wkładu. Tak, więc w oparciu o treść art. 14 § 2 KSH spółka uzyskuje roszczenie względem wspólnika o zapłatę w pieniądzu różnicy pomiędzy wartością wkładu, jaka została wskazana w akcie objęcia akcji a tzw. wartością zbywcą

---

w: J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zawłocki, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2015, s. 86–87.

³² M. Tofel, w: J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zawłocki, Kodeks spółek handlowych, s. 87.

³³ Tak też R. Stefanicki, Odpowiedzialność z tytułu rękojmi, s. 451 i n.; szerzej na temat wad rzeczy m.in.: Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, Zobowiązania – część szczegółowa, Warszawa 1998, s. 29 i n.; a także W.J. Katner, w: S. Włodyka (red.), System Prawa Handlowego, t. 5, 2006, s. 1033 i n.

³⁴ Jest to związane z brzmieniem art. 481 KSH. Przepis ten nie obejmuje swoją dyspozycją wspólnika spółki i przewiduje, iż odpowiedzialność z tego tytułu obciąża jedynie założycieli lub członków zarządu spółki nie zaś samego wspólnika. Z tego też powodu zagadnienia związane z tą kwestią zostały pominięte w rozważaniach czynionych w tym punkcie pracy, gdyż wykraczają one poza problematykę odpowiedzialności wspólnika z tytułu wkładów wnoszonych do spółki i stanowią odrębną oraz samodzielną grupę zagadnień.

wkładu. Tak ukształtowany obowiązek współnika prowadzi do określenia odpowiedzialność statutowanej w art. 14 § 2 KSH mianem „odpowiedzialności wyrównawczej”³⁵.

Artykuł 14 § 2 KSH nie definiuje pojęcia wartości zbywczej. Nie budzi jednak obecnie wątpliwości, że wartość zbywcza wkładu powinna być utożsamiana z jego wartością rynkową³⁶. Pod pojęciem wartości zbywczej będzie więc rozumiana wartość jaką można byłoby uzyskać za wkład dotknięty wadą. Istotne znaczenie dla określenia roszczeń spółki z tytułu wady wkładu niepieniężnego posiadać będzie określenie dnia, na który powinno dokonywać się ustalenie wartości zbywczej wkładu. Kwestia ta nie została wprost przesądzona przez ustawodawcę co powoduje, że możliwe jest rozważanie przynajmniej czterech potencjalnych terminów. Można brać w tym zakresie pod uwagę dzień objęcia akcji, dzień pokrycia akcji, dzień ujawnienia się wady, czy też dzień zgłoszenia roszczenia przez spółkę. W doktrynie zgodnie odrzuca się możliwość ustalania wartości wkładu na dzień zgłoszenia roszczenia, czy też dzień ujawnienia się wady. Jednak w odniesieniu do pozostałych dwóch terminów brak jest zgodnego stanowiska³⁷. Jak się jednak wydaje przyjąć należy, że ustalenie wartości zbywczej wkładu powinno być dokonywane na dzień objęcia udziałów lub akcji³⁸. Zgodzić należy się z zapatrywaniem, że przyjęcie za dzień obliczenia wartości zbywczej wkładu niepieniężnego dnia zgłoszenia roszczenia, dnia ujawnienia wady czy też dnia pokrycia akcji (rzeczywistego wniesienia wkładu) prowadziłoby w konsekwencji do naruszenia podstawowej zasady, iż współnika obciąża jedynie obowiązek wniesienia wkładu, natomiast dodatkowe świadczenia współnika na rzecz spółki mogą wynikać jedynie z wyraźnego postanowienia umowy lub statutu spółki, gdyż przy przyjęciu jednego z tych terminów, wartość wkładu w chwili dokonania wyceny wartości zbywczej, w sposób oczywisty ulegałaby dodatkowemu zmniejszeniu wynikającemu chociażby z eksploatacji przedmiotu wkładu. Tym samym różnica pomiędzy wartością wkładu zadeklarowanego w umowie lub akcie objęcia akcji

---

³⁵ A. Szumański, w: S. Soltysieński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Kodeks spółek handlowych, t. I, 2012, s. 167; J. Janeta, w: A. Kidyba (red.), Spółka komandytowo-akcyjna, s. 513–515.
³⁶ Tak m.in. K. Kruczalak, w: K. Kruczalak (red.), Kodeks spółek handlowych, s. 48; M. Tofel, w: J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zawłocki, Kodeks spółek handlowych, 2015, s. 93.

³⁷ A. Kidyba, Kodeks spółek handlowych, 2016, s. 40; A. Szumański, w: S. Soltysieński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Kodeks spółek handlowych, t. I, 2012, s. 167.

³⁸ Tak m.in. A. Szumański, w: S. Soltysieński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Kodeks spółek handlowych, t. I, 2012, s. 167; D. Kupryjańczyk, w: Z. Jara (red.), Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2014, s. 81.

a wartością zbywcą wyznaczoną na dzień pokrycia akcji, zgłoszenia roszczenia, czy stwierdzenia wady byłaby większa niż wynikałoby to jedynie z faktu wadliwości przedmiotu wkładu. Prowadziłoby to do nałożenia na wspólnika „(...) *de facto* obowiązku wniesienia nowego, dodatkowego wkładu”³⁹.

Wątpliwości budzi możliwość wyrównania różnicy przez spełnienie przez wspólnika lub akcjonariusza świadczenia o charakterze niepieniężnym, np. przez naprawienie rzeczy, czy też wymianę rzeczy wadliwej na wolną od wad⁴⁰. Zgodnie z brzmieniem art. 14 § 2 zd. 1 KSH podstawowym uprawnieniem przysługującym spółce kapitałowej z tytułu wniesienia do spółki wadliwego wkładu jest „szczególne uprawnienie ekwiwalencyjne”⁴¹, polegające na wyrównaniu przez wspólnika (akcjonariusza) w pieniądzu różnicy pomiędzy wartością wkładu przyjętą w umowie spółki lub akcie objęcia akcji a wartością zbywcą. Podnieść jednak należy, że zgodnie z art. 14 § 2 zd. 2 KSH statut spółki może przewidywać także inne, świadczenia ekwiwalencyjne z tytułu odpowiedzialności za wadliwy wkład. Brzmienie art. 14 § 2 zd. 1 KSH uzasadnia jednak twierdzenie, że jeśli w umowie lub statucie spółki nie zastrzeżono innych świadczeń, to wyłącznym uprawnieniem spółki jest domaganie się zapłaty sumy pieniężnej stanowiącej różnicę między wartością wkładu zadeklarowaną w akcie objęcia akcji a wartością zbywcą wkładu. W konsekwencji wspólnik (akcjonariusz) może zwolnić się od odpowiedzialności jedynie przez wyrównanie należnej spółce różnicy w formie świadczenia pieniężnego⁴². Podkreślić należy jednak, że powyższe zapatrywanie dotyczy jedynie tych spółek, w których umowach lub statutach wspólnicy lub akcjonariusze nie przewidzieli dodatkowych postanowień dotyczących uprawnień spółki na wypadek wad wkładu, do czego uprawnia ich art. 14 § 2 zd. 2 KSH. Mając powyższe na względzie uznać należy, że możliwe jest skorzystanie przez wspólników wzorem uprawnień z rękojmi i zastrzeżenie np. prawa żądania naprawy przedmiotu wkładu, czy też wymiany przedmiotu wkładu na wolny od wad. Dopuszczalne byłoby również zastrzeżenie odpowiedzialności odszkodowawczej, łącznie z zastrzeżeniem kary umownej za wniesienie wadliwego wkładu,

---

³⁹ A. Szumański, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Kodeks spółek handlowych, t. I, 2012, s. 167; J. Janeta, w: A. Kidyba (red.), Spółka komandytowo-akcyjna, s. 519.

⁴⁰ A. Szumański, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Kodeks spółek handlowych, t. I, 2012, s. 168; *tenże*, w: W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, Prawo spółek, s. 565–566.

⁴¹ A. Szumański, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Kodeks spółek handlowych, t. I, 2012, s. 168.

⁴² Tak m.in. J.P. Naworski, w: T. Siemiątkowski, R. Potrzezsch (red.), Kodeks spółek handlowych, t. I, 2010, s. 153.

czy też sankcji w postaci uszczerplenia praw współnika np. przez przymusowe umorzenie udziałów lub akcji⁴³. Wyrażnego podkreślenia wymaga, że zastrzeżenie w umowie spółki lub statucie dodatkowych uprawnień dla spółki nie może prowadzić do wyłączenia uprawnienia do domagania się świadczenia wyrównawczego.

Roszczenie jakie uzyskuje spółka w stosunku do współnika z tytułu wady wkładu zmniejszającej jego wartość ma charakter gwarancyjny i z całą pewnością nie można mu przypisywać charakteru odszkodowawczego. Powyższe zapatrywanie zdaje się znajdować coraz szersze potwierdzenie w wypowiedziach doktrynalnych⁴⁴ oraz orzecznictwie⁴⁵. Dopuszczalność dochodzenia roszczeń przysługujących spółce w drodze *actio pro socio* jest wykluczona⁴⁶.

Roszczenia spółki z tytułu świadczenia wyrównawczego przedawniają się z upływem dziesięciu lat. Przy czym początek biegu terminu przedawnienia następuje z chwilą wniesienia przez współnika lub akcjonariusza wkładu niepieniężnego do spółki⁴⁷.

§ 4. Skutki niewniesienia lub nienależytego wniesienia wkładów do spółek osobowych

I. Postaci niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązku wniesienia wkładu

Na gruncie regulacji spółek osobowych naruszenie powinności świadczenia ze strony współnika, podobnie jak w spółkach kapitałowych, będzie posiadało swoje określone następstwa. Zakres przedmiotowy zdarzeń wymagających analizy kształtuje się podobnie jak w przypadku spółek kapitałowych. Można rozważyć więc dwie odrębne grupy zdarzeń związanych z uchybieniem przez współnika obowiązkowi wniesienia wkładu: niewniesienie wkładu nie-

---

⁴³ A. Szumański, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Kodeks spółek handlowych, t. I, 2012, s. 167; *tenże*, w: W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, Prawo spółek, s. 566–567.

⁴⁴ Tak m.in. G. Nita-Jagielski, w: J. Bieniał, M. Bieniał, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zawłocki, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2015.

⁴⁵ Uchw. SN z 29.10.2009 r., III CZP 61/09, OSNC 2010, Nr 7–8, poz. 99.

⁴⁶ E. Zielińska, w: W. Popiołek (red.), Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych, s. 454.

⁴⁷ Uchw. SN z 29.10.2009 r., III CZP 61/09, OSNC 2010, Nr 7–8, poz. 99; zob. także D. Kupryjańczyk, w: Z. Jara (red.), Kodeks spółek handlowych, 2014, s. 82.

pieniężnego przez wspólnika do spółki i nienależyte wniesienie wkładu niepieniężnego do spółki.

Pierwsza grupa zdarzeń ma charakter homogeniczny i obejmuje sobą te sytuacje, gdy wspólnik pomimo ciężącego na nim obowiązku nie spełnia świadczenia⁴⁸. Przykładowo nie świadczy usług lub pracy, do których był zobowiązany, czy też nie udostępnia spółce rzeczy, do której na spółkę przeszły prawo własności lub uprawnienie do korzystania z rzeczy, nie dokonuje czynności rozporządzającej, niezbędnej do przejścia prawa na spółkę⁴⁹. Druga grupa zdarzeń jest zdecydowanie bardziej zróżnicowana i obejmuje ona wszystkie sytuacje, gdy wspólnik spełnia świadczenie na rzecz spółki (wnosi wkład), jednak wykonanie przez niego zobowiązania jest niezgodne z treścią umowy spółki, np. wnosi wkład w terminie innym niż oznaczony w umowie lub wezwaniu spółki, wnosi wkład dotknięty brakami ilościowymi, czy wreszcie wnosi wkład dotknięty wadą fizyczną lub prawną. Ponieważ każde z tych zdarzeń będzie wywoływało odmienne skutki dla spółki konieczne jest ich odrębne omówienie⁵⁰.

II. Skutki niewniesienia wkładu do spółki osobowej

Ciążący na każdym ze wspólników spółek handlowych obowiązek wniesienia wkładu do spółki (art. 3 KSH) nie przesądza o tym czy wspólnik wykona zobowiązanie i wniesie wkład do spółki oraz czy wykona to zobowiązanie prawidłowo. Rozwiązania normatywne poświęcone spółkom osobowym regulują bezpośrednio w ograniczonym zakresie problematykę skutków i odpowiedzialności wspólnika z tytułu niewykonania zobowiązania do wniesie-

---

⁴⁸ Wobec niejednolitego pojmowania wniesienia wkładu do spółki użyte na gruncie niniejszego fragmentu rozważań pojęcie wniesienia wkładu nie obejmuje zobowiązania do wniesienia wkładu, jakie musi zaciągnąć każdy ze wspólników zawierając umowę spółki ale jedynie wykonanie tego zobowiązania, a więc przejście na spółkę prawa oraz dodatkowych czynności umożliwiających spółce korzystanie z przedmiotu wkładu.

⁴⁹ Wskazać należy, że niewykonanie obowiązku wniesienia wkładu może też być w określonych sytuacjach uznane za nienależyte wykonanie obowiązku gdy wspólnik opóźnia się z wniesieniem do spółki wkładu.

⁵⁰ Zaznaczyć należy także, że w odniesieniu do spółki komandytowo-akcyjnej z uwagi na jej hybrydalny charakter uwagi czynione w niniejszym fragmencie dotyczą jedynie wkładów wnoszonych przez komplementariusza poza kapitałem zakładowym na tzw. inne fundusze spółki. Wkłady wnoszone przez akcjonariuszy lub komplementariuszy – akcjonariuszy podlegają reżimowi prawnemu wkładów do spółki akcyjnej i skutki niewniesienia wkładów lub nienależytego ich wniesienia oceniać należy w oparciu o regulację właściwą spółce akcyjnej.

nia (tzw. niewniesienia) wkładu niepieniężnego do spółki. Przepisy dotyczące spółek osobowych (w zasadzie przepisy o spółce jawnej odpowiednio stosowane w innych typach spółek osobowych) odnoszą się wprost wyłącznie do sytuacji wnoszenia przez współnika wkładu niepieniężnego w postaci własności rzeczy lub oddania rzeczy spółce do korzystania⁵¹. Zgodnie z art. 49 § 1 KSH w przypadku, gdy współnik zobowiązał się wnieść tytułem wkładu do spółki rzeczy inne niż pieniądze na własność lub do używania, wówczas do jego obowiązku świadczenia i ryzyka przypadkowej utraty przedmiotu świadczenia stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży lub o najmie. Przepis ten w zakresie niewykonania obowiązku wniesienia wkładu niepieniężnego do spółek osobowych znajduje ograniczone zastosowanie poprzez objęcie jego dyspozycją jedynie dwóch przykładów wkładów niepieniężnych, co czyni go nieprzydatnym w odniesieniu do innych wkładów niepieniężnych niż wymienione w jego treści. Zaznaczyć należy, że wymienione w treści art. 49 § 1 KSH wkłady w postaci rzeczy innych niż pieniądze wnoszone do spółki na własność lub do używania nie obejmują pełnego spektrum wkładów niepieniężnych do spółki. Poza zakresem dyspozycji normy art. 49 § 1 KSH pozostają więc chociażby prawa obligacyjne, czy świadczenie usług lub pracy. Dodatkowo podnieść należy także, że ograniczona będzie przydatność w stosunkach spółkowych przepisów, do których odsyła art. 49 § 1 KSH w zakresie niewykonania obowiązku wniesienia wkładów. W konsekwencji w piśmiennictwie upowszechniło się zapatrywanie, że w przypadku niewykonania przez współnika obowiązku wniesienia do spółki wkładu niepieniężnego spółka może skorzystać z uprawnień, do których odsyła art. 49 § 1 KSH (w odniesieniu do wymienionych w treści tego przepisu postaci wkładu) oraz na mocy normy odsyłającej art. 2 KSH z ogólnych rozwiązań Kodeksu cywilnego regulujących skutki niewykonania zobowiązań⁵². W konsekwencji do skutków niewniesienia wkładu do spółki osobowej zastosowanie znajdzie art. 471 KC i n. zgodnie, z którym dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Wspólnik który uchybił obowiązkowi wniesienia wkładu będzie zatem zobowiązany do naprawienia szkody, jaką spółka po-

---

⁵¹ Szerzej w tym zakresie zob. Skutki wniesienia wadliwego wkładu niepieniężnego do spółki osobowej, s. 233.

⁵² Tak m.in. K. Kruczałak, w: K. Kruczałak (red.), Kodeks spółek handlowych, s. 94; S. Soltysiński, w: S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Kodeks spółek handlowych, s. 515; E. Zielińska, w: W. Popiołek (red.), Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych, s. 360–361.

niosła w związku z niewniesieniem przez niego wkładu do spółki (art. 471 KC w zw. z art. 2 KSH)⁵³.

W zgodnej opinii przedstawicieli doktryny nie stosuje się do odpowiedzialności współników spółek osobowych przepisów o niewykonaniu zobowiązań wzajemnych. Tym samym do odpowiedzialności współników za niewykonanie lub nienależyte wykonanie obowiązku wniesienia wkładu stosuje się odpowiednio art. 471–485 KC.

III. Skutki nienależytego wniesienia wkładu niepieniężnego do spółki osobowej

Pojęcie nienależytego wniesienia wkładu do spółki osobowej obejmuje wszystkie te przypadki, gdy współnik spełnia świadczenie na rzecz spółki (wnosi wkład) jednak wykonanie przez niego zobowiązania jest niezgodne z treścią umowy spółki, np. wnosi wkład w terminie innym niż oznaczony w umowie lub wezwaniu spółki, wnosi wkład dotknięty brakami ilościowymi, czy wreszcie wnosi wkład dotknięty wadą fizyczną lub prawną. Z uwagi na przyjęte w spółkach osobowych rozwiązania wyróżnić trzeba dwie postaci nienależytego wniesienia wkładu do spółki. Wniesienie przez współnika wkładu dotkniętego wadą fizyczną lub prawną z jednej strony, a z drugiej – inne stany faktyczne gdy współnik nieprawidłowo wykonuje obowiązek wniesienia wkładu.

§ 5. Wniesienie wadliwego wkładu niepieniężnego do spółki osobowej jako szczególna postać nienależytego wykonania

Obok nieterminowego spełnienia świadczenia przez współnika czy też występowania braków ilościowych wkładu najczęstszym przykładem nienależytego wykonania przez współnika obowiązku jest wniesienie wkładu dotkniętego wadą. Nie ulega wątpliwości, że pomimo pozostawienia współnikom spółek osobowych dużej swobody w zakresie wyboru przedmiotu wkładu niepieniężnego i terminu jego wniesienia nie oznacza to, że wadliwość wkładu jest

---

⁵³ Tak A. Kidyba, *Handlowe spółki osobowe*, 2013, s. 114; a także A. Szumański, w: W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, *Prawo spółek*, s. 286.

dla spółki prawnie i funkcjonalnie irrelevantna⁵⁴. Jak trafnie zauważa bowiem *R. Stefanicki* „(...) wadliwe wkłady niepieniężne naruszają «dobro chronione», jakie stanowi majątek spółki»⁵⁵.

Badanie przedmiotowego zagadnienia musi przebiegać dwutorowo i odrębnie analizować skutki wadliwości wkładów niepieniężnych w postaci przeniesienia na spółkę prawa własności rzeczy (ruchomych i nieruchomości), a także oddania spółce rzeczy (ruchomych i nieruchomości) do używania. Odniesć należy się także do skutków wadliwości innych wkładów niepieniężnych wnoszonych do spółki osobowej. Odrębnego rozważenia wymagać będą też skutki wniesienia wadliwego wkładu do spółki w sytuacji, gdy wspólnicy dokonali w umowie spółki modyfikacji zasad odpowiedzialności za wadę wkładu.

I. Skutki wadliwości wkładów niepieniężnych w postaci własności rzeczy lub oddania rzeczy do używania

Za koniecznością wyróżnieniem tej postaci nienależytego świadczenia, a w szczególności jej następstw dla spółki i wspólnika zmusza brzmienie art. 49 § 1 KSH zgodnie, z którym jeżeli wspólnik zobowiązał się wnieść tytułem wkładu do spółki rzeczy inne niż pieniądze na własność lub do używania, wówczas do jego obowiązku świadczenia i ryzyka przypadkowej utraty przedmiotu świadczenia stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży lub o najmie. Przepis ten znajduje się w przepisach autonomicznych poświęconych spółce jawnej jednak na mocy norm odsyłających (art. 89 KSH – spółka partnerska, art. 103 KSH – spółka komandytowa oraz art. 126 § 1 pkt 1 KSH – spółka komandytowo-akcyjna z wyłączeniem wkładów wnoszonych na kapitał zakładowy) znajdzie zastosowanie na gruncie wszystkich spółek osobowych. Brzmienie przytoczonego powyżej przepisu implikuje jednak pytanie, czy w przypadku nienależytego spełnienia przez wspólnika obowiązku wniesienia wkładu do spółki, spółce służą roszczenia z tytułu nienależytego wykonania zobowiązania umownego (art. 471 KC i n.), czy też spółka może skorzystać z praw i roszczeń przewidywanych odpowiednio dla kupującego i najemcy w umowach sprzedaży i najmu. W konsekwencji skutki tej postaci nienależytego wykonania obo-

---

⁵⁴ Post. SO w Łodzi z 21.2.2014 r., XIII Ga 474/13, niepubl.

⁵⁵ *R. Stefanicki*, Odpowiedzialność z tytułu rękojmi, s. 446 i n. Uwagi, jakie formułuje cytowany Autor adresowane są do spółki jawnej nie tracą one na aktualności i mogą być pomocne również przy rozpatrywaniu tych zagadnień ogólnie w spółkach osobowych.

wiązku wniesienia wkładu kształtowały się odmiennie niż analizowane w poprzednim punkcie tego rozdziału.

II. Podstawa normatywna odpowiedzialności wspólnika spółki osobowej za wadę wkładu wnoszonego na własność lub do używania

Problematyka skutków wniesienia do spółki osobowej wkładu dotkniętego wadą z pozorów wydaje się nie nastrożać wątpliwości jednak bliższa analiza ujawnia liczne wątpliwości. U ich podstaw leży odmiennie od art. 49 § 1 KSH brzmienie art. 103 KH, którego w zgodnej opinii doktryny art. 49 § 1 KSH stanowi odpowiednik⁵⁶. Zauważyć należy bowiem, że art. 103 KH przewidywał, iż w przypadku, gdy wspólnik zobowiązał się wnieść do spółki rzeczy inne niż pieniądze na własność lub do używania, wówczas do jego obowiązku świadczenia, odpowiedzialności z tytułu rękojmi i ponoszenia niebezpieczeństwa stosuje się odpowiednio przepisy już to o sprzedaży, już to o najmie. *Expressis verbis* wyrażone w treści art. 103 KH odesłanie do przepisów o rękojmi powodowało, że na gruncie regulacji KH nie budziło wątpliwości i zastrzeżeń, że w skutek wady wkładu niepieniężnego wniesionego do spółki aktualizują się po jej stronie roszczenia przewidziane dla kupującego lub najemcy z tytułu rękojmi przewidziane w umowie sprzedaży lub najmu⁵⁷. Przyjęte w Kodeksie spółek handlowych rozwiązanie i brzmienie normy art. 49 § 1 KSH nie pokrywa się jednak z brzmieniem art. 103 KH. Oba przepisy odsyłają bowiem do stosowania przepisów o najmie lub sprzedaży w zakresie wykonania obowiązku świadczenia oraz ryzyka przypadkowej utraty przedmiotu świadczenia. Dyspozycja normy art. 49 § 1 KSH pomija więc odesłanie do przepisów o rękojmi z umowy sprzedaży lub najmu. Przyjęte rozwiązanie implikuje więc pytanie, czy redakcja obecnie obowiązującego przepisu stanowi wyraz rezygnacji ustawodawcy z dopuszczalności po stronie spółki konstruowania swoich roszczeń w oparciu o rękojmię sprzedaży lub najmu i tym samym zmusza spółkę do sięgnięcia do ogólnych reguł odpowiedzialności za nienależyte wykonanie zobowiązania, czy też pomimo braku wyraźnego odesłania spółka może formułować swoje roszczenia w oparciu o przepisy o rękojmi.

---

⁵⁶ K. Kruczałak, w: K. Kruczałak (red.), Kodeks spółek handlowych, s. 94.

⁵⁷ Tak m.in. S. Soltysiński, w: S. Soltysiński, S. Szajkowski, J. Szwaja, Kodeks handlowy. Komentarz, t. I, Warszawa 1997, s. 657–659.